A szegedi zeneélet ünnepi eseménye

Jon Voicu bemutatkozó hangversenye

A vasárnapi hegedűhangverseny kiemelkedő, ünnepi eseménye volt Szeged hangversenyéletének. Az Államidíjas Jon Voicuhoz hasonlítható hegedűssel régen találkozott a szegedi közönség. A román hegedűművész játékának virtuozitása, szinte boszorkányos technikai tudása és elmélyült előadásmódja teljesen elkápráztatta a hallgatóságot.

Jon Voicu — egyébként Ojsztrah tanítványa — hihetetlenül biztoskezű művész, hegedűjének minden hangja az elképzelhető legtökéletesebb hangzással szól, valósággal énekel. Voicu azonban több egy szédületes technikájú virtuóz hegedűjátékosnál. Igazi művész, akinek saját elképzelése, önálló, eredeti mondanivalója van. Paganini ismert hegedűversenyét, amellyel bemutatkozott többféle felfogásban lehet előadni — akárcsak minden más zeneművet —, Voicu talán a legrokonszenvesebb megoldást választotta. A hideg kiszámítottságnak még a nyomát sem éreztük játékában, de nem Paganini szenvedélyességét, romantikus túlfűtöttségét emelte ki, hanem — kerülve az olcsó hatásvadászatot — ebből a szempontból egyszerűen, minden túlzás nélkül játszott. Felfogásának és előadásmódjának modernsége közelebb hozta a hegedűversenyt a mai közönséghez.

Jon Voicu a szegedi hangversenyen

A szegedi hallgatóság rendkívül hálásan és mély elismeréssel fogadta a román hegedűs kivételes művészetét és fergeteges tapsokkal köszönte meg az ünnepi zenei élményt.

A hangverseny második részében a Bartók Béla Filharmonikus Zenekar a nemrég elhunyt Weiner Leó népi indítékú Szvitjét és Csajkovszkij népszerű V. szimfóniáját adta elő az Állami Hangversenyzenekar karmesterének, Németh Gyulának a vezényletével. A fiatal, tehetséges karmester roppant energikusan és határozottan vezette a zenekar munkáját, s megérdemelten aratott sikert.

Ö. L.

Hazánkban 95 százalékos napfogyatkozás észlelhető

Szerdán háromnegyed 8-tól lesz látható az érdekes természeti jelenség

Nem ritka természeti jelenség a napfogyatkozás. Ma már nem fűződik ugyan hozzá semmiféle fantasztikus elképzelés sem, mégis széleskörű érdeklődést szokott kelteni, igen sok szakember pedig nagyon is felkészülten várja, hogy a rendelkezésére álló néhány percet a lehető legteljesebb mértékben kihasználhassa fontos és csak ilyen alkalomkor végezhető mérések lebonyolítására.

A jelenség létrejöttének megértése érdekében idézzük emlékezetbe az árnyék keletkezésével és az égitestek mozgásával kapcsolatban a következőket. A majdnem egymillió 400 ezer kilométer átmérőjű Napból mint hatalmas méretű fényforrásból a tér minden irányába kiinduló fénysugarak a bolygóknak (és holdjaiknak) csak a Nap felé eső felületét érik, ezen égitestek mögött azonban fénysugármentes árnyékkúp alakul ki, hasonlóan egy villanyégő fénysugarainak útjába tartott labda esetéhez. Ha szemünk a labda mögötti fénysugármentes térrészben van, akkor nem látjuk a fényforrást: a labda részben vagy egészen eltakarja azt. Igy viszonylag kis testtel nagyméretű fényforrást is eltakarhatunk, ha az árnyékot vető testet elég közel tartjuk a szemünkhöz.

A Föld körül keringő Hold is a Nap fénytengerében végzi mozgását, tehát a Hold mögött is van árnyékkúp. Mivel a Hold keringése közben gyakran kerül a Nap és a Föld közé, előfordulhat, hogy árnyékkúpja éri a Földet, vagyis hogy a Hold árnyékot vet a Földre. Ha a Hold által a Földre vetett árnyék helyeiről nézünk a Nap felé, akkor — az előbbi labdapéldához hasonlóan — vagy semmit sem látunk a napkorongból (ekkor mondjuk, hogy teljes a napfogyatkozás). Ujhold idején jár a Hold a Nap és a Föld között: napfogyatkozás tehát csak újholdkor lehet. Nincsen azonban minden újholdkor napfogyatkozás, mert a Hold keringési síkja nem esik egybe a Föld keringési síkjával és emiatt nem minden újholdkor lesz a Nap, a Hold és a Föld »egyvonalban«.

Mivel napfogyatkozás esetén a Hold a földi légkörön túl állja el a napsugarak útját, a teljes napfogyatkozás zónájában a teljes napfogyatkozás bekövetkezésekor éjszakai sötétség lesz, feltűnnek az égen a legfényesebb csillagok, az elsötétült Nap körül feltűnik a Nap atmoszférájának halványan világító külső része, a napkorona, és jól megfigyelhetőkké válnak a Napból kicsapódó hatalmas lángnyelvek, az ún. protuberanciák is. A napfogyatkozást nemcsak a csillagászok vizsgálják, érdekli a jelenség a geofizikusokat és a meterorológusokat is, hiszen a napsugárzás leárnyékolása változást idéz elő a magas légrétegekben: változik pl. az ionoszféra elektromos állapota is. Csak teljes napfogyatkozások alkalmával vizsgálható a fénysugaraknak a Nap közelében történő pályagörbülése is.

A Hold mögötti árnyékkúp magassága a mostani napfogyatkozásnál kb. megegyezik a Föld-Hold távolsággal: a Hold árnyéka mintegy 300 kilométer átmérőjű folt lesz a Föld felületén. Ez az árnyékfolt a Föld forgása és a Hold mozgása miatt a jelenlegi esetben nagyjából a francia Bordeaux, az olasz Firenze, a jugoszláv Nis, a román Konstanca és a szovjet Sztálingrád városokat magábafoglaló teljes napfogyatkozási zónán halad végig a felsorolt városok sorrendje által meghatározott irányban. Mivel Magyarország a teljes fogyatkozási zóna középvonalától 150 kilométernél távolabb van, nálunk a napfogyatkozás csak részleges lesz; a Hold a Nap korongjának azonban még így is tekintélyes részét, annak mintegy 95 százalékát takarja majd el. Ha nem lesz felhős az ég, egyszerű kormozott üveggel is jól megfigyelhetjük a február 15-én reggel háromnegyed 8 órakor kezdődő napfogyatkozást. Az elsötétedés 8 óra 50 perckor lesz a legnagyobb mértékű és 10 órakor véget is ér ez a szép természeti jelenség.

Dr. Makai Lajos
adjunktus

Vizsgálják a napfogyatkozás idején az ionoszférában végbemenő változásokat

Külön megfigyelőállomást szerveztek ez alkalomból Szegeden

A szerda reggeli napfogyatkozás lehetőséget ad a 80 kilométerrel felettünk kezdődő és körülbelül 3000 kilométer magasságig terjedő ionoszféra jobb megismerésére is. Amint dr. Flórián Endre, az Országos Meteorológiai Intézet pestlőrinci obszervatóriumának osztályvezetője elmondotta,

hazánkban is megszervezték az ionoszférára vonatkozó megfigyeléseket a napfogyatkozás idején.

Erre egyébként az intézet számos külföldi tudományos intézmény köztük az UNESCO-nak a rádiózással kapcsolatos kutatásokat nemzetközileg összefogó szervezete, az URSI is felkérte.

A Magyar Posta támogatásával

az Országos Meteorológiai Intézet külön megfigyelést szervezett meg a szegedi egyetem éghajlattani intézetében.

Itt két hosszúhullámú rádióállomás — Kijev és a francia Alois — adását figyelve regisztrálják, hogyan változik a vétel erőssége. A hosszúhullámokat ugyanis az ionoszféra alsó határa veri vissza, s az erősség változásából ennek az alsó határnak a Földtől való távolodását, illetve közeledését állapítják meg. Ugyancsak

Szegeden mérik más készülékekkel, Budapest és Brassó rádióadásainak felhasználásával, hogy az ionoszféra milyen arányban veri vissza, illetve bocsátja át a rádióhullámokat,

amiből kiszámítható lesz, mekkora energiával kell az adást sugározni, hogy meghatározott távolságban megfelelő erősségű vétel legyen lehetséges.

Az ionoszféra-megfigyelés tehát — tudományos fontosságán túlmenően — elsősorban a rádiózás szempontjából nagy gyakorlati jelentőségű.

Zsákutca

Új magyar dráma első bemutatója a Kamaraszínházban

Tabi László legutóbb szép sikert megért vígjátéka után most újra mai magyar szerző, a szintén fővárosi Paál Ferenc háromfelvonásos színművét mutatta be a Szegedi Nemzeti Színház kamaraszínháza. Az örvendetes törekvés, hogy mai magyar szerzők művei szegedi színpadon is bemutatásra kerüljenek — ez a különösen a mostani évadban tapasztalt szándék — most mintha nem hozott volna maradéktalan és egyértelmű sikert.

Paál Ferenc, mint drámaíró nem tartozik ismert íróink közé. Drámája főleg az író haladó elveit következetesen kifejtő eszmei egyértelműségéért örvendetes nyeresége a mai magyar drámának. Hiszen éppen az eszmei zavarosság, az elvek és nézetek eklektikája már-már idültté váló betegsége mai drámairodalmunknak, s ezen eszmei zavarosságtól nem mentesek az utóbbi évek egyébként, a művészi-ség, az írói megformálás dolgában leginkább sikerült alkotásai sem.

A »Zsákutca« a maga háborús háttérbe ágyazott, 1944-es cselekményével pontos kórképe a múlt társadalom tökéletesen zsákutcába jutott, s felbomló, amorális lelkiségű uralkodóosztálya végső széthullásának. Pontos kórkép, de — s ez főleg a mű megformálásbeli, művészi gyengeségeiből fakadó hiba — nem elég meggyőző, nem eléggé átélt és átélhető: tud megmagyarázni, de nem tud elhitetni! A cselekmény egy üldözött zsidólány és egy német tiszt szerelme, majd e német tiszt meggyilkolásának rejtélyes körülményei körül bonyolódik, s ez az alapjábanvéve nem túlságosan újszerű és nem is túl igényes historikum volna hivatva világrahozni a történet szereplőinek: az úri világ kiszolgálásában lelki rokkanttá lett Darnay Gábor írónak, »48-as« és skizofréniás édesanyjának s a hozzájuk menekült Beátának, az író egykori szeretője leányának jellemi korcsosságát. Azt, ami hármukban közös és ami egybefűzi őket: az itt már végzetszerű cselekvési impotenciát, amelyet a gyilkos után nyomozó SS-ezredes gúnyosan így jellemez: *»igen, ezt a háborút elvesztettük. De van egy döntő különbség közöttünk és önök között. Önöknek már nincsenek kilőhető töltényeik...«* S amit a darab harmadik felvonásában keserű belenyugvással Darnay is nyugtáz: *»gyávák voltunk és tehetetlenek. Szeretnék legalább a konzekvenciák levonásában szigorú, bátor és következetes lenni...«*

Ha ez a mondanivaló magához méltó művészi kifejtést, a kimondott szavakban mértéket tartó ökonómiával párosuló drámai ízzású, mély ihletettségű formát nyert volna, az utóbbi évek, de talán a felszabadulás óta eltelt 16 esztendőnek is egyik legjobb, legértékesebb színpadi műve lett volna. Sajnos, e tekintetben a szerzőt némely dologban el kell marasztalnunk.

El kell őt marasztalnunk mindenekelőtt azért, mert túl sokat bízott a szépen hangzó szavakra és túl keveset magára a történetre, de legkevesebbet magára a nézőre. A drámában megbocsájthatatlan és jóvátehetetlen hiba a szükségesnél több szó, a bőbeszédűség. S ezért nem tudjuk elhinni már az első felvonásban, hogy a keretlegények fegyverei elől menekülő, a halált a sarkában tudó Beáta képes legyen a legnagyobb lelki nyugalommal a régi szép időkről és különféle esztétikai problémákról csevegni Darnayval még akkor sem, ha ezt olykor érthetetlenül és indokolatlanul kirobbanó indulatossággal cselekszi is. A bőbeszédűség, a mindent kimondani akarás miatt veszti el erejét, s szürkül el a mű harmadik felvonásának befejezése is.

Mert a néző nem csecsemő, s nem szájbarágott tanulságokra kíváncsi a színházban sem, hanem gondolatokat ébresztő, problémákat fölvető és azok megválaszolását a nézőre a hallgatóra bízó, érdekes izgalmas színművekre. A II. felvonás izgalma, drámai sodrása — annak ellenére, hogy a szerző az izgalom és a hatás fokozása érdekében nem vetett meg olcsóbb eszközöket sem — megmutatta, hogy Paál Ferencben megvannak a drámaírói adottságok, ért és tud beszélni a színpad nyelvén, ha vigyáz arra, hogy a drámát ne nyomja agyon ne fojtsa meg a hatásos monológok zuhataga.

Versényi Ida lelkiismeretes, gondos színpadi rendező. Amit tehetett a darab sikeréért, azt itt is megtette. A darab buktatóin azonban a legjobb rendezés sem segíthette volna át ezt az előadást. Néhány finom megoldására fölfigyeltünk.

A színészi alakítások közül elsősorban *Kalló* Flórián SS-ezredesét kell kiemelnünk. Való igaz, hogy az előadás színészkollektívájának tagjai közül az ő dolga volt a legkönnyebb. Ám az ő alakítása is lehetett volna jobb, ha nem oltja belé az általa nyújtott figurába a »mesterdetektívek« külsőséges pózait is. *Miklós* Klára játékában a kelleténél jóval több teátralitás vegyült az idős úriasszony reális és elhitető megjelenítésével. Ez talán nem is teljesen az ő hibája, hanem az író által éppen özv. Faust Máriusné szájába adott »hazafias« és pathetikus monológoké. *Domján* Edit nem boldogult Beáta rosszul megformált, és lélektani, jellemrajzbeli szerepével. Csak akkor élvezhettük játékát, amikor egy-egy pillanatra módja volt valamit fölvillantani eredeti tehetségéből. *Kormos* Lajos Darnay alakját nagy rutinnal, de kevés átéléssel vitte színpadra.

Dicsérettel kell szólnunk *Makai* Péter puritán, a darab igényeihez jól alkalmazkodó díszleteiről.

Papp Lajos

Aranylakodalom

Két kedves öreg, a sándorfalvi Tóth István bácsi és a felesége most vasárnap tartották aranylakodalmukat. Az emberi életben fél évszázad nagy idő. Bánatok, örömök jöttek, új életek születtek, régiek múltak el. S változott az emberi sors, amelynek beszédes tanúja az aranylakodalmas pár.

Pista bácsi egykor őrgróf Palavichini cselédje volt, vásott tarisznyával nyakában szinte gyermekemberként őrizte a grófi kondát. Virradattól napnyugtáig. Aztán kitanulta a cipészséget és foltozta, toldozta a grófi robotosok lábbelijét. Most meg — így mondta Pista bácsi, a szövetkezeti nyugdíjas — a maga emberségéből üli az aranylakodalmát.

Ebben is benne van a sorsforduló. Mert az egykori grófi zsellér, a foltozó cipész, aki szíjgyártóként még most is dolgozgat szövetkezetében, a helyi »Rózsa Ferenc«-ben, minden földi jóval fogadta családját, a vendégeit. Az újházi tyúkleves után birkapörkölt, majd bor, sütemény következett, Akinek valaha, a »grófi világban« gyakorta szűken jutott a kenyér, most étellel, itallal dúsan terített az asztala.

Az aranylakodalmas párnak kilenc unokája, egy dédunokája van. A jubilálók két fiút neveltek fel. A 49 éves István a sándorfalvi kisipari szövetkezetben cipész, a ksz alapító tagja. A 43 éves Béla pedig az építőipari vállalat munkása. A népes családban, a rokonság között — amelynek minden javakorabeli tagja zsellér volt régen — találni szövetkezeti gazdát, középiskolai tanárt, munkást, műszaki értelmiségit. Olykor, poharazgatás közben emlegették is: megváltozott a család »összetétele«. Ötven évvel ezelőtt ki hitte volna?!

Meleg szeretet, tisztelet köszöntötte Pista bácsit és a feleségét. Meg virágok, rátűzve az aranyszínű, kifejező szám: 50. A drága szülők körül ott ült a család. Az unokák — a bátor szemű fiúk, a nevető lányok — verseket szavaltak a nagyszülők gyönyörűségére. Pista bácsi és élete párja egyszerű házuk szobájában elnézte szeretteit. Csak úgy, szemüveg nélkül. Mert Pista bácsi is szemüveg nélkül olvas és ír, pedig már 73 esztendős. A lószerszámok javításához meg — ezt végzi szövetkezetének — pláne nem kell a szemüveg.

— Még megvan az egészségünk, nekem is, a páromnak is — mondta halk szóval Pista bácsi. — Csakhát a vérnyomásom magas. Azért tűrhetően megvagyunk. Nincs különösebb panasza népes családomnak sem.

Valaki nótába fogott, majd megint bor került a poharakba. Őszintén csengtek a szavak:

— Éljen sokáig, boldogságban az aranylakodalmas pár!

M. S.

Tizenhét új KISZ-szervezet a tsz-ekben

A falusi KISZ-szervezetek a mostani tsz-szervezés időszakában már fokozottabban törekedtek arra, hogy minél több fiatalt megnyerjenek a szövetkezeti gazdálkodás számára. Ennek következtében már több fiatal lépett az újonnan alakult termelőszövetkezetekbe, mint régebben. Ez kedvező lehetőséget biztosít az új közös gazdaságokban az ifjúsági szervezet létrehozására. Ezekben a hetekben a KISZ-bizottságok tehát elsősorban arra törekednek, hogy új KISZ-szervezeteket hozzanak létre a termelőszövetkezetekben. E nagyarányú szervező munka sikerét bizonyítja, hogy az elmúlt három hét alatt 17 új KISZ-szervezet alakult megyénk termelőszövetkezeteiben.